Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuprins

TITLUL I. TEORIA DREPTULUI CONSTITUȚIONAL 1

Capitolul I. Noţiuni generale despre drept 1

Secțiunea 1. Conceptul de „drept” 1

Secțiunea a 2-a. Originea și dimensiunea istorică a dreptului. Drept, religie, morală 3

Secțiunea a 3-a. Factorii de configurare a dreptului 6

Secțiunea a 4-a. Tipologia dreptului 7

§1. Mari sisteme de drept 7

1.1. Familia juridică de tradiţie romanică 8

1.2. Familia de drept anglo-saxon 10

1.3. Dreptul religios şi sistemele dualiste 12

§2. Dreptul Uniunii Europene 13

Secțiunea a 5-a. Dreptul și statul 17

§1. Noțiunea de „stat” 17

§2. Elementele Statului 19

§3. Puterea de stat 20

3.1. Caracterele puterii de stat 20

3.2. Separaţia puterilor în stat 21

Capitolul al II-lea. Sistemul dreptului: normele juridice, instituţiile juridice şi ramurile de drept. Dreptul constituţional ca ramură a dreptului public 23

Secțiunea 1. Normele juridice 23

§1. Definiția normelor juridice 23

§2. Elementele de structură ale normei juridice 24

2.1. Structura internă 24

2.2. Structura externă sau tehnico-legislativă 25

Secțiunea a 2-a. Instituțiile juridice și ramurile de drept 25

§1. Instituțiile juridice 25

§2. Ramurile de drept 25

§3. Diviziunea dreptului în drept public și drept privat 26

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Secțiunea a 3-a. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public ____ *27*
§1. Definiția dreptului constituțional ____ 27
§2. Obiectul dreptului constituțional ____ 28
§3. Specificul normelor de drept constituțional ____ 29
§4. Locul dreptului constituțional în cadrul sistemului dreptului ____ 29
§5. Evoluții ale dreptului constituțional ____ 30

Capitolul al III-lea. Raporturile juridice de drept constituţional şi izvoarele dreptului constituţional ____ 32
Secțiunea 1. Raporturile juridice de drept constituțional ____ *32*
§1. Noțiune și specific ____ 32
§2. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional ____ 33
§3. Conținutul și obiectul raporturilor juridice de drept constituțional ____ 35
Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului constituțional ____ *36*
§1. Noțiuni generale ____ 36
§2. Actul normativ ____ 37
2.1. Caracterizare generală ____ 37
2.2. Legea ____ 38
2.3. Decretul-lege ____ 41
2.4. Hotărârile Parlamentului ____ 42
2.5. Ordonanţele guvernamentale ____ 44
2.6. Decretul ____ 47
§3. Actele normative internaționale: izvoare ale dreptului constituțional român ____ 48
3.1. Aspecte comune ____ 48
3.2. Norma constituţională – cadru ____ 49
3.3. Tratatele internaţionale în materia drepturilor omului ____ 50
3.4. Actele Uniunii Europene ____ 51
§4. Obiceiul (cutuma) ____ 61
§5. Jurisprudența ____ 61
5.1. Consideraţii generale ____ 61
5.2. Jurisprudenţa Curţii Constituţionale ca izvor de drept ____ 65

TITLUL II. TEORIA CONSTITUȚIEI ____ 69

Capitolul I. Constituţie şi constituţionalism. Supremaţia Constituţiei ____ 69
Secțiunea 1. Noțiuni generale despre Constituție ____ *69*
§1. Apariția Constituției ____ 69

Libris.RO Respect pentru oameni și cărți

§2. Constituții cutumiare și constituții scrise 71
§3. Conținutul normativ al Constituției 74
§4. Definiția și caracterele juridice ale Constituției 75
§5. Funcțiile Constituției 76
§6. Conceptul de constituționalism 77
Secțiunea a 2-a. Supremația Constituției 78
§1. Noțiunea de supremație a Constituției 78
§2. Consecințe și garanții ale supremației Constituției 79

Capitolul al II-lea. Adoptarea, modificarea, suspendarea şi abrogarea Constituţiei 80
Secțiunea 1. Adoptarea Constituției 80
§1. Considerații introductive 80
§2. Inițiativa constituțională 80
§3. Procedura de adoptare a Constituției 81
Secțiunea a 2-a. Revizuirea Constituției 83
§1. Caracterizare generală. Constituții rigide sau flexibile 83
§2. Reglementarea procedurii de revizuire a Constituției României din 1991 86
2.1. Inițiativa de revizuire a Constituţiei 86
2.2. Adoptarea şi aprobarea legii de revizuire 87
2.3. Dispoziţii ale Constituţiei declarate nerevizuibile. Limitele revizuirii 88
2.4. Rolul Curţii Constituţionale în procesul de revizuire a Constituţiei 88
Secțiunea a 3-a. Suspendarea și abrogarea Constituției 89
Secțiunea a 4-a. Aplicarea directă a Constituției 89

Capitolul al III-lea. Controlul constituţionalităţii legilor 92
Secțiunea 1. Noțiunea de control de constituționalitate. Fundamentare științifică 92
Secțiunea a 2-a. Apariția controlului constituționalității legilor 93
Secțiunea a 3-a. Modele de control de constituționalitate 97
§1. Aspecte generale 97
§2. Modelul american 98
§3. Modelul european 99
§4. Evoluții ale controlului de constituționalitate 100
Secțiunea a 4-a. Clasificări ale controlului de constituționalitate 103

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Secțiunea a 5-a. Controlul constituționalității legilor în România ____ *104*
§1. Istoric ____ 104
§2. Controlul de constituționalitate potrivit Constituției din 1991, revizuită în anul 2003. Scurtă prezentare ____ 109
2.1. Autoritatea competentă ____ 109
2.2. Atribuţiile Curţii Constituţionale ____ 110
2.3. Actele Curţii Constituţionale şi efectele acestora ____ 112
Secțiunea a 6-a. Funcțiile controlului de constituționalitate ____ *118*
Secțiunea a 7-a. Constituționalizarea dreptului ____ *119*

Capitolul al IV-lea. Dezvoltarea constituţională a României ____ 121
Secțiunea 1. Perioada anterioară Constituției din 1991 ____ *121*
§1. Consideraţii generale ____ 121
§2. Constituțiile române și acte cu valoare constituțională ____ 122
2.1. Statutul dezvoltator al Convenţiei de la Paris ____ 122
2.2. Constituţia de la 1866 ____ 123
2.3. Constituţia din 1923 ____ 125
2.4. Constituţia din 1938 ____ 127
2.5. Perioada 1940-1947 ____ 129
2.6. Constituţia din 1948 ____ 131
2.7. Constituţia din 1952 ____ 132
2.8. Constituţia din 1965 ____ 134
2.9. Perioada 1989-1991 ____ 135
Secțiunea a 2-a. Constituția din 1991, revizuită în anul 2003 ____ *136*
§1. Aspecte generale ____ 136
§2. Adoptarea Constituției din 1991 ____ 137
§3. Revizuirea Constituției în anul 2003 ____ 141
§4. Alte inițiative de revizuire a Constituției României ____ 146

TITLUL III. STATUTUL CONSTITUȚIONAL AL OMULUI ȘI CETĂȚEANULUI ____ 165

Capitolul I. Cetăţenia ____ 165
Secțiunea 1. Definiție și natură juridică ____ *165*
§1. Noțiunea de cetățenie ____ 165
§2. Natura juridică a cetățeniei ____ 166
Secțiunea a 2-a. Regimul juridic al cetățeniei române ____ *166*
§1. Sediul materiei ____ 166
§2. Principiile cetățeniei române ____ 166

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

§3. Dobândirea cetățeniei române 168
3.1. Modurile de dobândire a cetăţeniei române 168
3.2. Dobândirea cetăţeniei române prin naştere 169
3.3. Dobândirea cetăţeniei române prin adopţie 169
3.4. Dobândirea (acordarea) cetăţeniei române la cerere 170
3.5. Redobândirea cetăţeniei române 172
3.6. Cetăţenia de onoare 172
3.7. Procedura de acordare/redobândire a cetăţeniei române 173
§4. Pierderea cetățeniei române 176
4.1. Modurile de pierdere a cetăţeniei române 176
4.2. Retragerea cetăţeniei române 176
4.3. Aprobarea renunţării la cetăţenia română 177
4.4. Alte cazuri de pierdere a cetăţeniei române 177
4.5. Procedura aprobării renunţării la cetăţenia română 178
4.6. Procedura retragerii cetăţeniei române 178
§5. Dovada cetățeniei 179
§6. Străinii și apatrizii 180
Secțiunea a 3-a. Reglementarea juridică a cetățeniei europene 180

Capitolul al II-lea. Drepturi şi libertăţi fundamentale. Caracterizare generală şi dispoziţii comune în materie 182
Secțiunea 1. Scurt istoric 182
Secțiunea a 2-a. Noțiunea și natura juridică a drepturilor și libertăților fundamentale 184
Secțiunea a 3-a. Pluralismul legal în materia drepturilor și libertăților fundamentale 185
§1. Precizări terminologice. Tendințe actuale 185
§2. Sistemul european de protecție a drepturilor fundamentale 186
§3. Sistemul constituțional român de protecție a drepturilor fundamentale. Scurt istoric 189
Secțiunea a 4-a. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale 191
Secțiunea a 5-a. Principii privitoare la drepturile și libertățile fundamentale 193
§1. Aspecte generale 193
§2. Universalitatea 195
2.1. Reglementare 195
2.2. Conţinut 196

Libris.ro Respect pentru oameni

§3. Neretroactivitatea legii 196
3.1. Reglementare 196
3.2. Conţinut 197
§4. Egalitatea în drepturi 201
4.1. Reglementare 201
4.2. Conţinut 201
4.3. Ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice 203
§5. Accesul liber la justiție 204
5.1. Reglementare 204
5.2. Conţinut 206
§6. Caracterul de excepție al restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți 211
6.1. Reglementare 211
6.2. Conţinut 212
§7. Principiul securității juridice 213
7.1. Reglementare 213
7.2. Conţinut 214
Secțiunea a 6-a. Norme de principiu referitoare la protecția juridică a cetățenilor români în străinătate, a cetățenilor străini și apatrizilor în România, extrădare și expulzare 223
§1. Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor 223
1.1. Reglementare 223
1.2. Conţinut 223
§2. Cetățenii străini și apatrizii se bucură în România de protecție juridică 223
2.1. Reglementare 223
2.2. Conţinut 224
§3. Regulile referitoare la extrădarea sau expulzarea din România 224
3.1. Reglementare 224
3.2. Conţinut 225

Capitolul al III-lea. Drepturile inviolabilității 227
Secțiunea 1. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică 227
§1. Reglementare 227
§2. Conținut 228
Secțiunea a 2-a. Libertatea individuală 230
§1. Reglementare 230
§2. Conținut 232

Secțiunea a 3-a. Dreptul la apărare 234
§1. Reglementare 234
§2. Conținut 234
Secțiunea a 4-a. Dreptul la liberă circulație 235
§1. Reglementare 235
§2. Conținut 235
Secțiunea a 5-a. Dreptul la viață intimă, familială și privată 237
§1. Reglementare 237
§2. Conținut 238
Secțiunea a 6-a. Inviolabilitatea domiciliului 240
§1. Reglementare 240
§2. Conținut 240

Capitolul al IV-lea. Drepturile şi libertăţile sociale, economice şi culturale 242
Secțiunea 1. Dreptul la învățătură 242
§1. Reglementare 242
§2. Conținut 243
Secțiunea a 2-a. Accesul la cultură 245
§1. Reglementare 245
§2. Conținut 245
Secțiunea a 3-a. Dreptul la ocrotirea sănătății 246
§1. Reglementare 246
§2. Conținut 246
Secțiunea a 4-a. Dreptul la un mediu sănătos 248
§1. Reglementare 248
§2. Conținut 248
Secțiunea a 5-a. Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate 249
§1. Reglementare 249
§2. Conținut 250
Secțiunea a 6-a. Dreptul la grevă 253
§1. Reglementare 253
§2. Conținut 254
Secțiunea a 7-a. Dreptul de proprietate privată și dreptul la moștenire 255
§1. Reglementare 255
§2. Conținut 256

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Secțiunea a 8-a. Libertatea economică ____ *263*
§1. Reglementare ____ 263
§2. Conținut ____ 263
Secțiunea a 9-a. Dreptul la un nivel de trai decent ____ *264*
§1. Reglementare ____ 264
§2. Conținut ____ 265
Secțiunea a 10-a. Dreptul la căsătorie ____ *267*
§1. Reglementare ____ 267
§2. Conținut ____ 268
Secțiunea a 11-a. Protecția copiilor și a tinerilor ____ *269*
§1. Reglementare ____ 269
§2. Conținut ____ 270
Secțiunea a 12-a. Protecția persoanelor cu handicap ____ *272*
§1. Reglementare ____ 272
§2. Conținut ____ 272

Capitolul al V-lea. Drepturile şi libertăţile social-politice, drepturile exclusiv politice şi drepturile garanţii ____ 274
Secțiunea 1. Drepturile și libertățile social-politice ____ *274*
§1. Secretul corespondenței ____ 274
1.1. Reglementare ____ 274
1.2. Conţinut ____ 274
§2. Libertatea conștiinței ____ 276
2.1. Reglementare ____ 276
2.2. Conţinut ____ 277
§3. Libertatea de exprimare ____ 280
3.1. Reglementare ____ 280
3.2. Conţinut ____ 281
§4. Dreptul la informație ____ 283
4.1. Reglementare ____ 283
4.2. Conţinut ____ 283
§5. Libertatea întrunirilor ____ 285
5.1. Reglementare ____ 285
5.2. Conţinut ____ 286
§6. Dreptul de asociere ____ 287
6.1. Reglementare ____ 287
6.2. Conţinut ____ 287

Secțiunea a 2-a. Drepturile exclusiv politice ____ *289*
§1. Dreptul de vot ____ 289
1.1. Reglementare ____ 289
1.2. Conţinut ____ 289
§2. Dreptul de a fi ales ____ 292
2.1. Reglementare ____ 292
2.2. Conţinut ____ 293
§3. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European ____ 294
3.1. Reglementare ____ 294
3.2. Conţinut ____ 294
Secțiunea a 3-a. Drepturile garanții ____ *295*
§1. Dreptul de petiționare ____ 295
1.1. Reglementare ____ 295
1.2. Conţinut ____ 295
§2. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică ____ 296
2.1. Reglementare ____ 296
2.2. Conţinut ____ 297

Capitolul al VI-lea. Îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor ____ 298
Secțiunea 1. Noțiune și reglementare ____ *298*
Secțiunea a 2-a. Scurtă caracterizare a îndatoririlor fundamentale consacrate în Constituția României ____ *299*
§1. Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor țării ____ 299
§2. Îndatorirea de fidelitate față de țară ____ 299
§3. Îndatorirea de apărare a țării ____ 300
§4. Îndatorirea de a contribui, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice ____ 301
§5. Îndatorirea de exercitare cu bună-credință a drepturilor și libertăților și de respectare a drepturilor și libertăților celorlalți ____ 301

Capitolul al VII-lea. Garanţii de ordin instituţional pentru realizarea drepturilor fundamentale ____ 303
Secțiunea 1. Avocatul Poporului ____ *303*
§1. Scurtă prezentare a instituției ____ 303
§2. Reglementarea instituției Avocatului Poporului în România ____ 304
2.1. Numire şi statut ____ 304
2.2. Atribuţii ____ 305

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

2.3. Funcţionare. Soluţionarea petiţiilor _____ 306
2.4. Accesul direct la justiţia constituţională ca modalitate de realizare a rolului constituţional al Avocatului Poporului ___ 308
Secțiunea a 2-a. Instanțele judecătorești, instanțele de jurisdicție constituțională și instanțele internaționale _____ *310*
§1. Considerații generale _____ 310
§2. Dialogul între instanțele de jurisdicție constituțională _____ 311
§3. Dialogul instanțelor naționale cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____ 314
3.1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului _____ 314
3.2. Curtea de Justiţie a Uniunii Europene _____ 317
3.3. Concretizări ale dialogului judiciar _____ 318
3.4. Concluzii _____ 322

Bibliografie _____ 325

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

DECIZIA Nr. 683 din 27 iunie 2012
asupra conflictului juridic de natură constituțională
dintre Guvern, reprezentat de primul-ministru,
pe de o parte, şi Preşedintele României, pe de altă parte

EMITENT: CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL
Nr. 479 din 12 iulie 2012
– extras –

„*Potrivit art. 1 alin. (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria C nr. 83 din 30 martie 2010, acesta marchează o nouă etapă în procesul de creare a unei uniuni tot mai profunde între popoarele Europei. De esența Uniunii este atribuirea de către statele membre a unor competențe – tot mai multe la număr – pentru realizarea obiectivelor lor comune, desigur, fără a se aduce atingere, într-un final, prin această cedare de competențe, identității constituționale naționale – Verfassungsidentität (a se vedea Decizia Tribunalului Constituțional german din 30 iunie 2009, pronunțată în Cauza 2 BvE 2/08, referitoare la constituționalitatea Tratatului de la Lisabona). De aceea, pe această linie de gândire, statele membre își mențin competențe care sunt inerente în vederea păstrării identității lor constituționale, iar cedarea de competențe, precum şi regândirea, accentuarea sau stabilirea unor noi orientări în cadrul competențelor deja cedate ține de marja constituțională de apreciere a statelor membre.*

Aşadar, Uniunea Europeană poate să acționeze doar în limitele competențelor care i-au fost conferite, având, deci, competențe atribuite (P. Craig, G. de Búrca – EU Law – Text, Cases and Materials, Oxford University Press, 2011).

De aceea, art. 5 alin. (2) din Tratatul Uniunii Europene prevede expres că, «în temeiul principiului atribuirii, Uniunea acționează numai în limitele competențelor care i-au fost atribuite de statele membre prin tratate pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate. Orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre», ceea ce demonstrează că Uniunea Europeană, în momentul de față, este încă o uniune de state”.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Secțiunea a 5-a. Dreptul și statul

§1. Noțiunea de „stat”

Abordarea teoriei generale a dreptului constituțional, în care un loc central revine unor concepte precum stat, putere de stat, suveranitate etc., presupune introducerea în problematica privitoare la stat şi exercitarea puterii în stat, ce urmează să primească o tratare extinsă în partea dreptului constituțional dedicată instituțiilor politice.

De altfel, prezentând câteva elemente referitoare la sensul noțiunii de drept, apariția şi dezvoltarea dreptului, am ajuns la concluzia că acesta a apărut din necesitatea obiectivă a stabilirii unor reguli de comportament social obligatorii, constituind un instrument la îndemâna statului pentru apărarea valorilor sociale pe care societatea le identifică la un moment dat. În legătură cu acest rol şi semnificație şi în contextul examinării originii dreptului, una dintre întrebările la care s-a căutat un răspuns a fost următoarea: este dreptul legat de societate încă de la primele sale forme primitive de organizare, conform adagiului *ubi societas, ibi jus* (unde este societate, există şi drept) sau, dimpotrivă, acesta apare, precum Statul, de la un anume moment al dezvoltării societății?

Răspunsul este nuanțat. Dacă se admite că dreptul înseamnă orice regulă de conduită, înseamnă că acesta există, nediferențiat de aceste reguli, încă din momentul apariției primelor forme de organizare socială. Dacă avem în vedere însă că dreptul nu poate exprima decât nevoile sociale ale unei colectivități constituite în formă politică, atunci acesta apare în condiții social-istorice determinate, caracterizate prin diferențieri specifice societății politice. Din această perspectivă, dreptul este organic legat de stat. Nu se poate vorbi în termeni juridici despre drept anterior apariției statului, ci despre obiceiuri, datini, cutume, dar nu de drept. Apariția dreptului a fost necesară atunci când întreținerea ordinii în societate nu se mai putea asigura prin sistemul regulilor de conduită din societățile gentilico-tribale, fiind necesară impunerea altor reguli, a căror aplicare era realizată prin recurgerea la forța coercitivă a statului. Desfăşurarea relațiilor sociale se află astfel la adăpostul unei forțe speciale de constrângere, deținută de stat şi utilizată împotriva celor care i se opun. Aşadar, este vorba despre o diferențiere între guvernați şi guvernanți, considerată adesea drept esența ideii de stat, pentru că „*o societate chiar dacă s-ar compune numai din Hanibali şi Napoleoni, ar fi mai bine, în caz de surpriză, ca nu toți să comande în acelaşi timp*”[1].

[1] G. Burdeau, *Cours de droit constitutionnel*, Ed. L.G.D.J., Paris, 1942, p. 3.

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

Într-o caracterizare concisă, statul reprezintă principala instituție politică a societății. Referindu-se la această poziție şi semnificația sa, s-au exprimat opinii potrivit cărora statul reprezintă „*realitatea cea mai puternică şi interesantă (...) cea mai pasionantă de studiat. (...) E o realitate atât de vie şi de puternică, încât absoarbe individualitatea noastră a tuturor, care se pierde într-însa. E o realitate atât de adâncă, încât ea se întinde în timp şi spațiu, mult peste forțele şi exigențele personale individuale. E o realitatea absolută, întrucât nu recunoaşte nicio autoritate superioară, cum recunoaşte persoana privată autoritatea statului. Statul nu recunoaşte nimic superior sieşi*"[1].

Într-o **abordare sociologică**[2], **statul** poate fi definit ca fiind dimensiunea specifică şi esențială a societății politice, societate care a rezultat din fixarea, pe un teritoriu determinat, a unei colectivități umane relativ omogene, întruchipând Națiunea, şi care este guvernată de o putere instituționalizată, având capacitatea şi mijloacele de a exprima şi de a realiza voința unei părți din colectivitate ca voință generală.

Din **perspectivă juridică**[3], **statul** este o persoană morală, o entitate juridică distinctă, stabilă şi permanentă, detaşată de persoanele fizice, care, în calitatea lor de agenți ai puterii, exercită vremelnic puterea, în limitele competențelor atribuite.

În sens restrâns şi concret, statul este ansamblul organelor politice de guvernare, desemnând aparatul de direcționare a societății politice[4].

Cât priveşte relația dintre drept şi stat, aceasta constă în aceea că dreptul, ca ansamblu de norme juridice, este un instrument indispensabil pentru puterea statală când aceasta doreşte să ia decizii obligatorii pentru cetățenii unui stat. Prin norme juridice se stabilesc competențele organelor centrale şi locale între diferitele entități statale. Prin drept, puterea statală capătă oficialitate şi legitimitate, capacitatea de a-şi exercita prerogativele de conducere socială, de armonizare a intereselor diverse din societate, de soluționare a conflictelor sociale, de promovare a siguranței civice, a justiției sociale şi a progresului social[5].

---

[1] M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Drept rațional, izvoare şi drept pozitiv*, Ed. All Beck, Bucureşti, 1999, p. 67.

[2] I. Deleanu, *Instituții şi proceduri constituționale în dreptul român şi comparat*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2006, p. 329.

[3] *Ibidem*.

[4] I. Deleanu, *op. cit.*, p. 329.

[5] I. Craiovan, *Tratat elementar de teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2001, p. 154.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

§2. Elementele Statului

Din definițiile mai sus prezentate rezultă că, în esență, statul există prin reunirea a trei elemente: un element material – **teritoriul** –, un element personal – **populația sau națiunea** – şi un elementul formal-instituțional – **suveranitatea**, autoritatea politică exclusivă.

a) **Elementul material** se referă la teritoriu, „permite statului să aibă consistență”[1] şi cuprinde solul, subsolul, spațiul atmosferic aferent şi o porțiune din apele înconjurătoare, delimitat prin hotare naturale sau convenționale.

Solul reprezintă uscatul aflat sub suveranitatea statului, indiferent de locul unde este situat din punct de vedere geografic. Spațiul acvatic este alcătuit din apele râurilor, lacurilor şi canalelor, apele porturilor, radelor, porțiunea maritimă care se întinde de-a lungul țărmurilor şi care poartă denumirea de mare teritorială sau ape teritoriale. Spațiul aerian reprezintă coloana de aer de deasupra teritoriului terestru şi a celui acvatic.

Pe acest cuprins se exercită puterea suverană a statului, în sensul că pe acest teritoriu puterea lui nu se subordonează niciunei alte puteri, rezolvându-şi problemele fără nicio imixtiune, respectând în acelaşi timp suveranitatea altor state.

b) **Elementul personal** se referă la populație, care se compune dintr-o masă înrădăcinată în spațiul ei cultural, cu tradițiile şi limba ei, precum şi din diferite grupuri stabilite ulterior în acest spațiu, numite minorități naționale, împreună cu care formează comunitatea.

Unii autori[2] subliniază faptul că termenul de populație nu este riguros definit, putând fi o sursă de ambiguități. Ceea ce-i asigură statului distinctibilitate şi permanență este **Națiunea**, văzută ca realitate complexă şi produs al unui îndelungat proces istoric, având la bază comunitatea de origine etnică, de limbă, de cultură, de religie, de factură psihică, de viață, de tradiții şi de idealuri, dar mai ales trecutul istoric şi voința de a fi împreună a celor care au dăinuit pe un anumit teritoriu. Se arată că națiunea „*este cartea de identitate a poporului şi a statului, iar nu populația, totdeauna eterogenă şi fluctuantă*”[3].

Elementul de legătură între indivizii care alcătuiesc populația unui stat şi statul respectiv este cetățenia, populația fiind alcătuită astfel din cetățenii cărora statul le protejează drepturile şi obligațiile.

---

[1] B. JEANNEAU, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Ed. Dalloz, Paris, 1981, p. 4.

[2] I. DELEANU, *op. cit.*, p. 335.

[3] *Idem*, p. 334.

Libris.ro Respect pentru cărți

c) **Elementul formal-instituțional** se referă la puterea de stat, definită ca formă de autoritate socială pe care un individ sau un grup de indivizi o are asupra altora pentru realizarea unui scop comun, asumat de membrii comunității sau impus acestora de către cei care exercită puterea.

§3. Puterea de stat

3.1. Caracterele puterii de stat

Trăsăturile puterii de stat, care-i conferă specificul în raport de alte tipuri de putere, sunt următoarele:

a) **este o putere politică** – forma oficialmente constituită a puterii politice, forma publică sub care se organizează şi funcționează această putere;

b) **este o putere de comandă**, în sensul că instituie dispoziții obligatorii, iar metoda sa este de constrângere, în sensul că aducerea la îndeplinire a dispozițiilor normative se poate realiza cu ajutorul forței coercitive, realizată de organe special abilitate;

c) **are vocația generalității**, în sensul că este aplicabilă în societatea respectivă tuturor activităților, stabilindu-le limitele;

d) **este suverană**, trăsătură desemnând caracterul puterii de stat de a fi supremă în teritoriul statului, adică de a nu cunoaşte nicio putere deasupra sa (suveranitatea internă) şi de a fi independentă în exterior, în raport cu alte state (suveranitatea externă).

Latura internă a suveranității statului priveşte puterea sa de comandă în interior şi se concretizează în elaborarea unor norme cu caracter general-obligatoriu şi în urmărirea lor în practica socială, adică realizarea ordinii de drept.

Latura externă a suveranității priveşte comportamentul statului în societatea națiunilor, raporturile sale cu celelalte state. Această latură este numită şi independența puterii sau neatârnarea acesteia. În baza suveranității sale, statul îşi organizează relațiile internaționale, fără niciun amestec din exterior, cu respectarea drepturilor suverane ale celorlalte state şi în considerarea principiilor şi a normelor general admise în dreptul internațional.

Suveranitatea puterii nu se confundă cu arbitrariul sau cu despotismul, deoarece ea nu este absolută sau discreționară. Suveranitatea este limitată sau relativă, exercitarea puterii suverane exclusive trebuind să respecte o serie de comandamente, astfel: toate deciziile pe care le ia un stat în cadrul societății sale trebuie să fie în concordanță cu nevoile şi interesele colectivității, să respecte drepturile şi libertățile cetățenilor, recunoscute şi

consacrate prin Constituție, legi interne şi norme internaționale; să respecte normele de drept internațional, atât pe timp de pace, cât şi de război, întrucât statele nu pot exista izolat unul de celălalt.

3.2. Separația puterilor în stat

În statele democratice puterea emană de la popor şi aparține acestuia. Exercitarea puterii este încredințată statului, iar în planul activității statale are loc o divizare, o separare a puterilor. Separația puterilor se realizează în scopul echilibrării lor, împiedicându-se astfel abuzul de putere.

Ideea acestei separații este dezbătută încă din antichitate, din operele lui Aristotel. În forma sa cunoscută şi astăzi, teoria separației puterilor a fost consacrată de Montesquieu, în lucrarea „*Despre spiritul legilor*". Potrivit concepției sale, care îşi păstrează actualitatea, în stat există trei puteri: legislativă, executivă şi judecătorească, fiecare dintre acestea fiind încredințate unor organe distincte.

Nu este vorba de o separație în sens de ruptură, ci de o organizare a puterii statului corespunzător funcțiilor sale principale:

a) **funcția legiuitoare** reprezintă manifestarea directă a suveranității poporului şi se caracterizează prin aceea că statul stabileşte reguli de conduită socială obligatorie, a căror încălcare este sancționată prin aplicarea unei forțe de coerciție;

b) **funcția executivă** are ca obiect organizarea aplicării şi aplicarea în concret a legilor şi a altor acte normative şi cu caracter individual adoptate sau emise în executarea legilor;

c) **funcția jurisdicțională** priveşte aplicarea legii în litigiile concrete care apar în societate între indivizi.

Fără această separație nu poate exista democrație, întrucât, dacă cele trei funcții ale statului ar fi concentrate în mâna aceloraşi persoane, aceasta ar avea putere discreționară. „*Atunci când în mâinile aceleiaşi persoane, sau ale aceluiaşi corp de dregători se află întrunite puterea legiuitoare şi puterea executivă, nu există libertate, deoarece se pot naşte temeri că acelaşi monarh sau acelaşi senat să nu întocmească legi tiranice pe care să le aplice în mod tiranic. Nu există, de asemenea, libertate dacă puterea judecătorească nu este separată de puterea legiuitoare şi de cea executivă. Dacă ea ar fi îmbinată cu puterea legislativă, puterea asupra vieții şi libertății cetățenilor ar fi arbitrară, căci judecătorul ar fi şi legiuitor. Dacă ar fi îmbinată cu puterea executivă, judecătorul ar avea forța unui opresor. Totul ar fi pierdut dacă acelaşi om sau acelaşi corp de fruntaşi, fie ai nobilimii, fie ai poporului,*

Libris.ro Respect pentru oameni și cărți

ar exercita aceste trei puteri: pe cea de a face legi, pe cea de a aduce la îndeplinire hotărârile obşteşti şi pe cea de a judeca infracțiunile şi litigiile dintre particulari".

Separația trebuie să fie reglementată prin lege, prin stabilirea unor competențe, a unor drepturi şi obligații distincte, ceea ce se realizează, în general, prin constituțiile statelor. Unele state practică regimuri mai rigide în ceea ce priveşte separația puterilor în stat, cum ar fi, de exemplu, SUA, altele, mai suple, cum ar fi Franța sau Anglia.

Constituția României consacră principiul separației puterilor în stat încă din primul articol, în alin. (4), după cum urmează: „*Statul se organizează potrivit principiului separației şi echilibrului puterilor – legislativă, executivă şi judecătorească – în cadrul democrației constituționale*". Normele constituționale dau expresie unei separații suple a puterilor în stat, cele trei puteri colaborând şi controlându-se reciproc.

Funcția legislativă a statului român este încredințată Parlamentului care, potrivit art. 61 din Constituție, este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a țării. Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților şi Senat.

În ceea ce priveşte funcția executivă, Constituția României consacră executivul dualist, adică această funcție este încredințată şefului statului – preşedintele României – şi unui organ colegial – Guvernul, având atribuții care se exercită relativ autonom.

Funcția judecătorească se realizează, potrivit art. 126 alin. (1) din Constituție, prin Înalta Curte de Casație şi Justiție şi prin celelalte instanțe judecătoreşti prevăzute de lege.

Pentru situația în care una dintre cele trei puteri exercită competențe care intră în atribuțiile altei puteri, Constituția stabileşte un mecanism de control şi reglare prin intermediul Curții Constituționale. Astfel, potrivit art. 146 lit. e) din Constituție, Curtea Constituțională „*soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinții celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii*". Tot Curtea Constituțională este chemată să decidă, pe calea controlului de constituționalitate a legilor şi ordonanțelor [art. 146 lit. d) din Constituție] dacă dispozițiile cuprinse în aceste acte sunt în concordanță cu principiul separației puterilor în stat.

Realizarea funcțiilor statului presupune crearea unei forțe instituționalizate – instituțiile, aparatul sau organele statului, care dau expresie concretă puterii publice. Statul nu ar putea practic exista fără aceste autorități, noțiunea de stat ar deveni ceva abstract.